

BIJENTEELT IN SURINAME III

Suriname

Zondagnacht 25 mei werd ik op het vliegveld Zanderij verwelkomd door de heren Boldewijn, Brug en Esajas.

De eerste dagen droegen een min of meer officieel karakter.

Tijdens een gesprek met Zijne Excellentie de Minister van Landbouw, Veeteelt en Visserij, de heer W. Soemita, de heer May (Afdeling Voorlichting LVV) en de heer van Amson (Landbouwproefstation), samen met de heren Brug en Boldewijn, bleek hoe zeer het initiatief van de Stichting Kankantie betreffende het bijenteeltproject op prijs werd gesteld. Voor de inventarisatie werd door het Ministerie alle medewerking toegezegd. De heer May zorgde er voor, dat we een filmprojector met geluidsinstallatie en een diaprojector tot onze beschikking kregen; verder zorgde hij voor gedetailleerde kaarten van het noordelijk deel van Suriname. De heer Heyde (Afdeling Visserijonderzoek) kreeg toestemming ons te begeleiden in verband met zijn kennis van de flora; hij bleek ook een uitvoerige studie te hebben gemaakt over het voorkomen van angelloze bijen.

Bij de rondleiding op het Landbouwproefstation door de heer Power, kwamen vrucht- en bladbeschadigingen door Trigona's (angelloze bijen) bij banaan en citrus ter sprake. (Deze beschadigingen werden beschreven door dr. ir. J. P. M. van Dinther, Laboratorium voor Entomologie, L.H., Wageningen.)

De heer dr. J. P. Schulz (Dienst Landsbosbeheer) bleek enthousiast te zijn over het bijenteeltproject. De heer Schulz wilde graag zijn medewerking verlenen; hij zag een prachtige combinatie in de bijenteelt en de natuurreservaten. Voor het plaatsen van volken in het Wiawia gebied (Noord Marowijne) en Herminabank (Noord Saramacca) zou LBB kunnen zorgen voor transport over water, bewaking van de volken en onderdak voor de imkers. Een belangrijk voordeel voor de imkers is, dat in deze gebieden geen insecticiden worden gebruikt.

Het bezoek aan het CELOS en het gesprek met de heer Wienk over veronderstelde vervoerproblemen, was van betrekkelijk korte duur. Van de uitnodiging om het Centrum uitvoerig te bezichtigen, kon door gebrek aan tijd geen gebruik worden gemaakt.

Citrus als drachtplant was het belangrijkste

punt van bespreking met de heren Drielsma (Voorzitter van de Stichting Experimentele Landbouw), Linscheer, May, Brug en Boldewijn. Bij het plaatsen van bijenvolken in de Citrus plantage snijdt het mes aan twee kanten: effectieve bestuiving door de (bloemvaste) honingbijen, waardoor een verhoogde vruchtopbrengst en het oogsten van zuivere citrus honing.

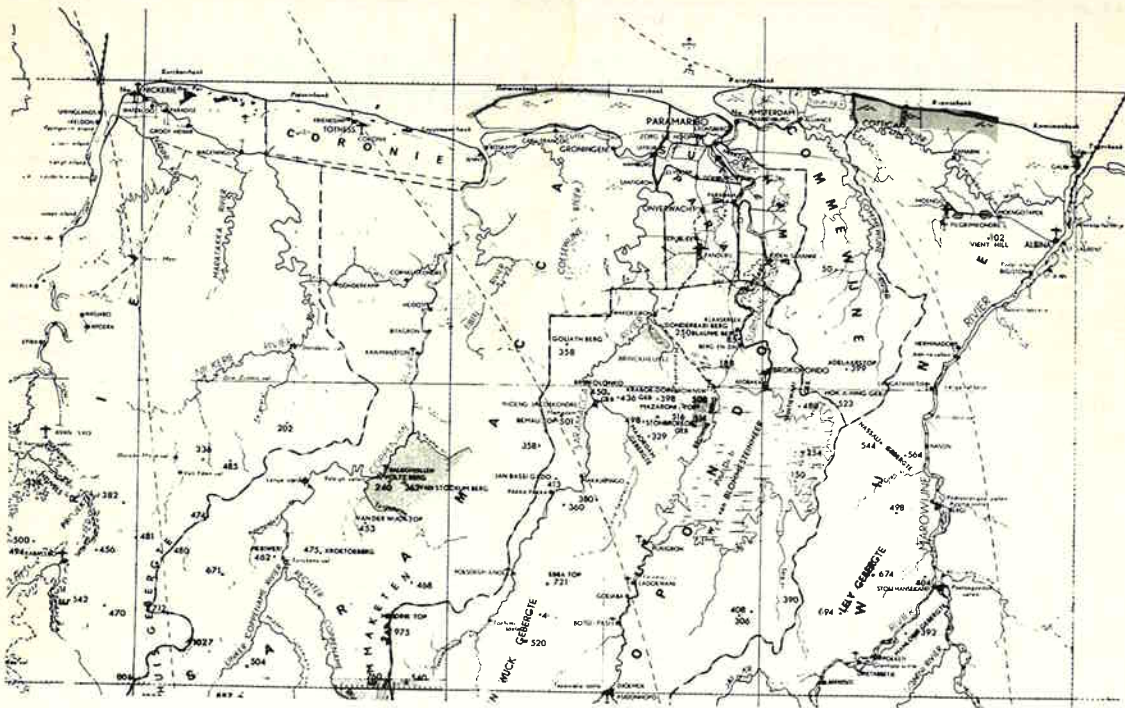
Als geschikte plantages werden genoemd: Alliance, Geversvlijt, Ma Retraite en Morgenstond. Deze plantages liggen dicht bij Paramaribo en zijn goed bereikbaar. Van insecticidegebruik door de kleine rijstboeren in de omgeving, zal nauwelijks hinder worden ondervonden.

Het noordelijk deel van Suriname

In de avonduren vonden ten huize van de heer G. M. Brug besprekingen plaats met imkers van de Stichting Kankantie en met bestuursleden van de imkersvereniging. Over het algemeen reageerden de imkers enthousiast op de hernieuwde activiteit op het terrein van de bijenteelt.

Bezoeken aan imkers

Het eerste bezoek gold de heer Gefferie (Houttuinproject, 12 km ten zuiden van Paramaribo). De heer Gefferie was in volle actie, want een van zijn volken had net gezwermd; de zwerm hing hoog in de boom. De zwerm werd uiteindelijk gevangen in een suikerzak, die aan een lange stok was bevestigd. Tijdens het overbrengen van de zwerm in een kast vielen wel enige steken, hetgeen niet te verwonderen was, omdat het al haast donker werd. Het was niet de gewoonte om de koninginnen te merken en te knippen. Ik heb hem een merkgarnituurtje gegeven, om deze methode toch eens te proberen. Het merken eist enige handvaardigheid. Het is raadzaam om eerst eens op wat darren te oefenen, waarbij er steeds op gelet moet worden, de koningin of bij de vleugels of bij het borststuk te houden (nooit aan het achterlijf!). Schone handen is hierbij een voorwaarde en wanneer meerdere koninginnen moeten worden gemerkt, dan ook tussentijds de handen wassen. Wanneer u aan deze punten denkt, hoeft u geen angst te hebben om de koningin aan te raken. De koningin kan met een beetje rook voorzichtig op het broedraam worden gezet.

Het noordelijk deel van Suriname.

Bij het controleren van de volken kan een gemerkte koningin veel sneller worden gevonden en bovendien zal de geknipte koningin niet ver weg kunnen vliegen. De heer Gefferie merkte op, dat een geknipte koningin, die op de grond terecht komt, zeer waarschijnlijk zal worden opgegeten, b.v. door padden of vogels. In dat geval blijft dan toch het voordeel, dat de zwerm weer op de kast terugvliegt.

Een tweede punt in het verhaal van de heer Gefferie viel mij op, n.l. dat de volken slechts enkele keren per jaar worden gecontroleerd. Het controleren van de volken vooral in de zwermperiode(n) kan veel werk besparen, vooral wanneer men afleggers zou maken.

De heer Gefferie reist op beperkte schaal met zijn volken naar de Bebe (*Pterocarpus officinalis* Jacq.)

Problemen bij het reizen zijn in de eerste plaats de kosten van vervoer. Om deze kosten te drukken, zouden enkele imkers samen kunnen reizen, in het geval ze redelijk dicht bij elkaar wonen. Een groot probleem is de kwaliteit van het wegdek, vooral van secundaire wegen; er zal dus zeer voorzichtig moeten worden gereden.

De heer Gefferie verzamelt in hoofdzaak honing van de mira-oedoe = mierenhout (*Triplaris surinamensis* Cham.) (mierennesten in het merg van de takken), de Koffiemama (*Erythrina glauca*) (wordt als schaduwboom voor koffie en cacao gebruikt) en citrus. Andere drachtplanten in zijn omgeving zijn: Kankantie boom,

Goebaja (*Jacaranda copaia* D.), Ingi-pipa = indische pijp (*Courataria spec.*) en zwarte Kabbes (*Diptotropis purpurea* Amsh.) Deze bomen staan vaak sterk verspreid.

In Suriname wordt door een kleine groep personen geïmkerd en wil men de bijenteelt nieuw leven inblazen, dan zou een centrale fabricage van bijenkasten meerdere voordelen bieden. In de eerste plaats zou men dan beschikken over materiaal van dezelfde afmetingen, zodat uitwisseling op eigen stand of bij verkoop geen problemen geeft. Wanneer bouwpakketten gemaakt zouden worden, dan kan elke imker op eenvoudige manier uitstekend sluitende kasten maken, onafhankelijk van zijn timmer-vaardigheid. Een zeer groot voordeel zou zijn, dat de kasten goedkoop kunnen zijn, omdat ze in grotere aantallen worden gemaakt.

Tijdens een gesprek met het hoofd van de afdeling Public Relations van Bruynzeel, de heer Storm van Leeuwen bleek duidelijk, dat medewerking betreffende een plan voor centrale fabricage van kasten en ramen graag wordt verleend.

Gedurende het bezoek aan de heer Shaw-Akiam hebben we genoten van zijn enthousiasme voor en inzicht in de imkerij. De heer Shaw-Akiam had een hele verzameling gedateerde honingmonsters, zodat we de verschillende honingsoorten konden zien en proeven. Van hem leerden we, dat oude offset platen uitstekend dienst kunnen doen als dakbedekking.

Van Paramaribo naar het van Blommestein meer

Samen met de heren Brug en Gefferie vertrokken we naar het zuiden. Over een uitstekende asfalt weg bereikten we het bauxiet winningsgebied in Paranam. Kennelijk wordt verder landinwaarts wel een asfalt weg voorbereid, echter het rijden over een hier en daar door de regen uitgespoelde bauxiet weg eist veel geduld. Bijtransport over deze weggedeelten zal zeer lastig zijn. Voor de bijenteelt in dit gebied zijn overigens uitstekende mogelijkheden aanwezig. De mira-oedoe komt op bepaalde trajecten in grote getale voor. Opslag van de mira-oedoe zou vooral optreden, nadat er een bosbrand is geweest.

De bladloze, maar volop bloeiende Ingi pipatorende opvallend boven de andere bomen uit. Onderweg mochten we een houtzagerij bezichtigen. Een prachtig familiebedrijf, met alle mogelijke machines. Toevallig trof het, dat een van de eigenaars, die ons het bedrijf liet zien, vroeger met zijn vader een grote bijenstand had gehad. Na onze bijen-verhalen merkten we wel, dat indien er een georganiseerde bijenteelt in Suriname zou zijn, deze ondernemende man zeker weer een bijenstand zou hebben.

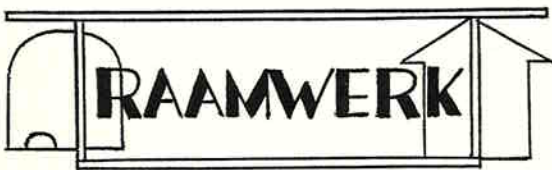
Het volgende punt was een bezoek aan een grote citrusplantage van de Stichting Experimentele Landbouwbedrijven te Baboehol, gelegen tussen Afobaka en Brokopondo. We werden ontvangen door de heer en mevrouw Stoffel.

De hoofdbloei perioden zijn april-mei en december-januari; de tweede periode is onzeker. Een rijke bloei treedt alleen dan op, wanneer de droge periode lang genoeg is geweest voor het aanzetten van bloeiknoppen en wanneer

daarna de hoeveelheid neerslag voldoende groot is. De heer Stoffel vertelde, dat zeer frequent met insecticiden gespoten moest worden, ook tijdens de bloei. Ook hier worden angeloze bijen bestreden in verband met vruchtbeschadigingen. Toch zag de heer Stoffel mogelijkheden voor samenwerking met imkers. Gedurende een periode van vier weken tijdens de hoofdbloei zou het mogelijk zijn de bespuitingen te staken; alleen gedurende deze periode zouden bijenvolken voor de bestuiving geplaatst kunnen worden. Voor de imkers een goede gelegenheid om de heerlijke citrus honing te oogsten. Deze ideale combinatie: fruit teler en imker, kan alleen bestaan wanneer er tussen de beide belanghebbenden een persoonlijke relatie tot stand komt en goede afspraken gemaakt worden. Voor imkers uit de omgeving van Paramaribo ligt het reizen met hun volken naar Boboehol niet direct voor de hand, omdat naar schatting de huur van een vrachtauto S fl. 150,— bedraagt en bovendien de weg zeer slechte gedeelten heeft. Toch zou door de samenwerking van enkele imkers hier een mogelijkheid liggen.

Na een rondrit door de citrusplantage kwamen we bij het waterkrachtstation bij het van Blommestein meer. Zowel het meer, met boven het water uitstekende dode boomtoppen, als de electriciteitscentrale, met de reusachtige turbines, waren bijzonder indrukwekkend. Op de terugweg reden we in een tropische regenbui door de oliepalm aanplant in Victoria en door enkele bosnegerdorpen. We bereikten een van de dorpen via een zandweg, die door de regen in een kleine rivier was veranderd. De heren Brug en Gefferie konden met deze mensen spreken en het doel van de reis vertellen.

(wordt vervolgd)

SINT AMBROSIOUS - PATROON DER IMKERS

Het was de opzet van de auteur van deze rubriek, dat dit artikel met het oog op de feestdag van Ambrosius (7 dec.) in het dec.no. zou verschijnen. Het inmiddels geplaatste artikel „Heilige Witte Bijen” is hierop het vervolg. De artikelen werden helaas verwisseld. Wellicht voor U een reden om het dec.no. nog eens ter hand te nemen.

Ambrosius wordt de patroon der imkers (patronus apicultorum) genoemd, want toen hij eens buiten in zijn wieg lag te slapen streek een bijenzwerm op zijn lippen neer en bracht zuivere honing op zijn tong.

Zijn ouders zagen hierin een teken van toekomstige heiligheid en gaven hem de naam Ambrosius (Grieks: ambrosius = de goden toebehorend). Zij wisten nu dat hun zoon eens in woord en geschrift hemelse honing zou gaan verzamelen.

De voorspelling der bijen kwam uit, want Ambrosius werd een van de vier grote Latijnse kerkvaders. Met de andere drie (Gregorius, Hieronymus en Augustinus) staat hij afgebeeld in vele Europese kerken. Soms vliegen er bijen